

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 Learning Management Model of Philosophy and Religion for Learning in 21st Century

พระมหาพจน์ สุวโจ, พระครูศรีปัญญาวิกรม, ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ
Phramaha Phocana Suvaco, Phrakrusripanyavikrom, Chayaporn Sukprasert
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Buriram Buddhist Collage
E-mail: lankakumar@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) ศึกษาหลักธรรมสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และ 3) วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชน 4 ภาคของประเทศไทย จำนวน 200 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยใช้สูตรคำนวณของครอนบาค และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับศึกษาปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของเยาวชนจาก 4 ภาค ของประเทศไทย โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านเศรษฐกิจมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

2. ศึกษาหลักธรรมสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นวิธีการสอนที่นำเอากระบวนการฝึกอบรมและพัฒนาตนของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์ เป็นวิธีสอนที่เน้นการปฏิบัติฝึกหัดอบรมตนด้วยหลักของศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติให้เห็นจริงด้วยตนเอง และควบคุมพฤติกรรมของตนให้เป็นไปในทางที่ดีและประเสริฐ

3. วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า มี 4 ด้าน 1) ด้านสังคม มนุษย์ต้องเรียนรู้เพื่อยอมรับความหลากหลายทางสังคม หลักธรรมคือความสามัคคีเพื่อสร้างสันติสุข 2) ด้านสิ่งแวดล้อม มนุษย์ต้องตระหนักและเรียนรู้ปัญหาาร่วมกัน เพื่อความอยู่รอดของสิ่งแวดล้อมและตัวมนุษย์ 3) ด้านเศรษฐกิจ มนุษย์บริโภคทรัพยากรโลกด้วยมีจกาทิฐิ จำเป็นต้องทบทวนด้วยการบริโภคอย่างไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

ได้รับบทความ: 14 พฤษภาคม 2565; แก้ไขบทความ: 20 มิถุนายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 11 กรกฎาคม 2565

Received: May 14, 2022; Revised: June 20, 2022; Accepted: July 11, 2022

และ 4) ด้านการศึกษา มนุษย์ต้องเน้นความกตัญญูและความอ่อนน้อมถ่อมตนในสถาบันครอบครัว ส่วนสถาบันการศึกษาต้องเน้นสอนทักษะให้รู้จักคิดวิเคราะห์ เพื่อไม่ตกเป็นเหยื่อบริโภคนิยมและสื่อสังคมออนไลน์

คำสำคัญ: ปรัชญาและศาสนา, การเรียนรู้, ศตวรรษที่ 21

Abstract

The objectives of this research are 1) to an analytical study of philosophy and religion for learning in 21st century AD, 2) to an analytical study of Buddhist principle for learning in 21st century AD, and 3) to analysis the learning management model of philosophy and religion for learning in 21st century AD. This is the mixed-methods research. The population and sample group are 200 youths from four parts of Thailand. The calculation the sample group by used Cronbach size. The data collection is questionnaire and the data analysis is used computer for frequency, percentage, mean and standard deviation.

The research results found as follows:

1. Opinions on the analytical study of philosophy and religion for learning in 21st century of the youth from four parts of Thailand overall average was at very high. Considering individually found that educational philosophy and religion was the most average, followed by social philosophy and religion and environmental philosophy and religion respectively. Economic philosophy and religion was the least average.

2. An analytical study of Buddhist principle for learning in 21st century AD found that three fourth training of Theravada Buddhism combined training process and human development of the Buddha, applying teaching method by focusing self-training on precept, meditation and wisdom. This method provided opportunity for the learner who experienced by himself and controlled oneself behaviors to be good and excellent way.

3. An analysis the learning management model of philosophy and religion for learning in 21st century AD found that there were 4 sects; 1) society: humans must learn to recognize social diversity. The suitable Buddhist principle was unity for world peace, 2) environment: humans must realize and learn the problem in all sectors for the survival of the environment and human, 3) economic: humans had

consumed world resources with wrong view. Humans need to reconsider their ideas by consumption without destroying environment and 4) education: Human must focus on gratitude and humility in family institutions. Educational institutions must focus on teaching their skills to analytical think so as they were not to fall victim to consumerism and social media.

Keywords: Philosophy and Religion, Learning, 21st Century

1. บทนำ

องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) (ออนไลน์) รายงานว่าปัจจุบันโลกกำลังเผชิญกับวิกฤติปัญหาหลายอย่าง ซึ่งกำลังทำลายความสามารถของมวลมนุษยชาติ ได้แก่ ปัญหาความวุ่นวายภายในทวีปแอฟริกา (Africa Issue) ปัญหาของผู้สูงอายุ (Ageing) ปัญหาผู้ป่วยเอดส์ (Aids) ปัญหาพลังงานปรมาณู (Atomic Energy) ปัญหาเด็ก (Children) ปัญหาการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ (Climate Change) ปัญหาการแยกประเทศ (Decolonization) ปัญหาประชาธิปไตย (Democracy) ปัญหาความยากจน (Poverty) ปัญหาอาหาร (Food) ปัญหาความเท่าเทียมกันทางเพศ (Gender Equality) ปัญหาสุขภาพ (Health) ปัญหาสิทธิมนุษยชน (Human Rights) ปัญหากฎหมายและความยุติธรรมระดับนานาชาติ (International Law and Justice) ปัญหาการอพยพย้ายถิ่น (Migration) ปัญหามหาสมุทรและกฎหมายทางทะเล (Oceans and Law of the Sea) ปัญหาสันติภาพและความมั่นคง (Peace and Security) ปัญหาประชากร (Population) ปัญหาผู้ลี้ภัย (Refugees) ปัญหาแหล่งน้ำ (Water) และปัญหาเยาวชน (Youth) ปัญหาเบื้องต้นสามารถแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ สังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และการศึกษ องค์การสหประชาชาติในฐานะผู้รับผิดชอบปัญหาเหล่านี้ ได้ประสานงานกับนานาชาติเพื่อหาหนทางแก้ไขปัญหา ภายใต้โครงการเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals-SDGs) (United Nations,ออนไลน์)

เดิมนั้นแนวคิดปรัชญาและคำสอนทางศาสนามีอิทธิพลต่อการกำหนดแนวทางของสังคม อีกทั้งสามารถเข้าไปแก้ปัญหาทุกบริบทของสังคมได้อย่างไร้ขอบเขต แต่ปัจจุบันปัญหาทุกอย่างกลับตกรุดอยู่กับขาขององค์การสหประชาชาติ เห็นได้จากล่าสุดองค์การสหประชาชาติได้จัดประชุมนักวิชาการภายใต้โครงการการบริหารจัดการการเปลี่ยนสภาพทางสังคม (The Management of Social Transformation (MOST) Programme) (unesco, ออนไลน์) เพื่อสนับสนุนความคิดเชิงมนุษยนิยมเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพราะเล็งเห็นว่าปรัชญาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ ได้ตั้งคำถามเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ทุกมิติ ปรัชญาสามารถให้ความหมายของชีวิตและปรากฏการณ์ในบริบทของระดับนานาชาติ และแนวความคิดทางปรัชญาอาจจะเป็นเหตุจำเป็นสำหรับการสร้างสันติภาพและความมั่นคงของโลกให้ยั่งยืนยาวนาน

สำหรับบทบาทของศาสนานั้น Pascal-Emmanuel Gobry สะท้อนให้เห็นในบทความเรื่อง Why Religion Will Dominate the 21st Century? (THE WEEK, ออนไลน์) ซึ่งสรุปได้ว่าศาสนาเป็นแหล่งเพาะบ่มความรู้มาแต่อดีต มิใช่เฉพาะเป็นแนวทางปฏิบัติเท่านั้น แต่เชื่อมโยงเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ซึ่งผ่านการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง ศาสนาจึงมิได้แปลกแยกจากศาสตร์สมัยใหม่ ขณะเดียวกันศาสตร์สมัยใหม่ก็ได้เกิดขึ้นต่างหากจากศาสนา วิฤทธิปัญหาในศตวรรษที่ 21 ส่วนหนึ่งก็เป็นผลมาจากศาสนาเช่นเดียวกัน เพราะศาสนาเป็นผู้มีส่วนร่วมก่อเกิดความคิดแก่มนุษย์นับแต่อดีตมา ด้วยเหตุนี้ ศาสนาจึงเปรียบเสมือนปรากฏการณ์ที่ครอบคลุมโลกมาตั้งแต่อดีต และจะดำรงความสำคัญคู่โลกในศตวรรษที่ 21

อีกคนหนึ่งคือ William A. Graham (ออนไลน์) ได้เขียนบทความเรื่อง Why Study Religion in the Twenty-first Century? สรุปได้ว่าชีวิตสังคมและความเป็นส่วนตัวสมัยอดีตถูกกำหนดด้วยศาสนา ครั้นต่อมาเกิดความแตกแยกทางความคิดและหลักปฏิบัติตามเชื้อชาติ ศาสนาจึงกลายเป็นผู้สร้างปัญหาให้มนุษย์ ครั้นเข้าสู่ยุคปัจจุบันศาสนาไม่สามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้อีกต่อไป โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ซึ่งปฏิเสธศาสนา เพราะมองว่าไม่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต แต่ไม่ว่าศาสนาจะดำรงตนในฐานะตัวแทนของความมั่นคงหรือไม่ก็ตาม ไม่ว่าจะ เป็นกระบวนการหรือไม่ก็ตาม และไม่ว่าจะดำรงอยู่เพื่อสร้างสันติภาพหรือเกิดความขัดแย้งหรือไม่ก็ตาม ศาสนาก็เป็นเพียงชนิดของความหลากหลายท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลก เชื่อว่าศาสนาจะดำรงคงอยู่ต่อไป เพื่อเป็นส่วนแห่งการวิเคราะห์ชีวิตส่วนตัวสังคมและการเมือง จึงเป็นหน้าที่ของทุกคนต้องเรียนรู้ศาสนา เพราะท้ายสุดแล้วศาสนาจะเป็นคำตอบของมนุษยชาติ เพื่อแก้ปัญหาวิฤทธิของโลกในศตวรรษที่ 21

ประเด็นน่าสนใจคือผู้ที่เห็นอันตรายหลายอย่างในศตวรรษที่ 21 กลับเป็นเยาวชน ซึ่งอยู่ในวัยสนุกสนานร่าเริง ได้รวมตัวกันออกมารณรงค์กระตุ้นชาวโลกให้เห็นความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องรีบลงมือแก้ไขปัญหานั้นที่ โดยเฉพาะปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เพราะปัจจุบันเข้าสู่ขั้นวิฤทธิแล้ว ยกตัวอย่างเช่น Greta Thunberg (Vox, ออนไลน์) เด็กหญิงชาวสวีเดนได้ชักชวนเยาวชนและผู้ใหญ่ทั่วโลกกว่า 150 ประเทศ พวกเขารณรงค์ประกาศจุดยืนและเรียกร้องปัญหาเร่งด่วน พร้อมแสดงพลังไม่เห็นด้วยกับผู้นำโลกและนักธุรกิจระดับโลก ซึ่งมีส่วนร่วมผลักดันนโยบายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ ต่อมาเธอและเพื่อนได้รวมตัวกันก่อตั้งสมาคมวันศุกร์เพื่ออนาคต (Fridays for Future) โดยมีจุดมุ่งหมายต่อสู้เพื่ออนาคตและชีวิตที่ดีของตน เพราะเห็นว่าขณะนี้โลกถูกครอบงำด้วยวิฤทธิของสภาพอากาศ และความล้มเหลวด้านนิเวศวิทยา เหตุที่ต้องลงมือร่วมกันประท้วงครั้งนี้ เพราะพวกเขาต้องการปกป้องความสวยงามของโลก ความหลากหลายทางชีวภาพ และชีวิตของสรรพสิ่งบนโลกใบนี้ เพื่อให้คงอยู่สำหรับลูกหลาน เป้าหมาย

หลักคือการชนะวิกฤติของสภาพอากาศและสร้างสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างสามัคคี ทั้งมนุษย์และสิ่งแวดล้อม (Fridays for Future, ออนไลน์)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเยาวชนคนรุ่นใหม่เป็นพลังบริสุทธิ์ มีขีดความสามารถที่จะขับเคลื่อนกิจกรรมและองค์ความรู้ที่ยั่งยืน จนสามารถเปลี่ยนแปลงปัญหาในระดับประเทศและระดับโลกได้ จึงต้องการสอบถามความคิดเห็นของเยาวชนไทย ตลอดทั้งจัดสัมมนาเพื่อฟังความคิดเห็นของเยาวชน โดยกำหนดกรอบความคิดเห็นไว้ 4 ด้าน กล่าวคือ สังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และการศึกษา เพราะพิจารณาเห็นแล้วว่าปัจจัยเหล่านี้ นอกจากจะเป็นปรากฏการณ์ที่เราต้องเผชิญในชีวิตประจำวันแล้ว ยังเป็นเสมือนกลไกอันทรงพลัง ซึ่งขับเคลื่อนมนุษย์ให้สามารถอยู่รอดปลอดภัยในศตวรรษที่ 21 ได้

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
2. ศึกษาหลักธรรมสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
3. วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้ระเบียบวิธีเชิงเอกสาร (Documentary Research) เชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนิน ดังนี้

3.1.1 การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ศึกษารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาและหลักพุทธธรรม จากนั้นเป็นการวิเคราะห์และรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาและหลักพุทธธรรม และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาและหลักพุทธธรรม 4 ด้าน ได้แก่ สังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และการศึกษา

3.1.2 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดำเนินการออกแบบเครื่องมือ/แบบสอบถาม เพื่อทำการสำรวจความคิดเห็นของเยาวชนจาก 4 ภาค สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับปรัชญาศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จากกลุ่มตัวอย่าง แล้ววิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของเยาวชน 4 ภาค และจัดการข้อมูลในเชิงปริมาณเพื่อทำความเข้าใจความคิดเห็นของเยาวชน 4 ภาค กล่าวคือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้

3.1.3 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านปรัชญาและศาสนา และผู้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับเยาวชน จำนวน 15 รูป/คน จากนั้นประมวลข้อมูล การสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ เพื่อให้เห็นกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาศาสนา สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครบ 4 ด้าน ได้แก่ สังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และการศึกษา

3.2 พื้นที่การศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดพื้นที่เก็บข้อมูลคือเยาวชน 4 ภาค ได้แก่ 1) ภาคเหนือ เยาวชน จากโรงเรียนสบปราบพิทยาคม ตำบลสบปราบ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง จำนวน 50 คน 2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เยาวชนจากโรงเรียนกุดสะเทียณวิทยาคาร ตำบลกุดสะเทียณ อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 50 คน 3) ภาคกลาง เยาวชนจากโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ตำบลไร่ขิง อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 50 คน และ 4) ภาคใต้ เยาวชนจาก โรงเรียนเบญจมราชูทิศ ตำบลชะบารัง อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี จำนวน 50 คน

3.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.3.1 เชิงปริมาณ ประชากรผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นปรัชญาและ ศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นเยาวชน 4 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ จำนวน 200 คน

3.3.2 เชิงคุณภาพ ได้แก่ นักวิชาการด้านปรัชญา นักวิชาการด้านศาสนา และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชน จำนวน 15 รูป/คน

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.4.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปรัชญาศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จากเยาวชน 200 คน โดยมี เนื้อหาของแบบสอบถาม ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ ศาสนา อายุ ระดับชั้นเรียน ภูมิภาค 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21 เช่น แนวคิดปรัชญาและศาสนาเชิงสังคม แนวคิดปรัชญาและศาสนาเชิง สิ่งแวดล้อม แนวคิดปรัชญาและศาสนาเชิงเศรษฐกิจ และแนวคิดปรัชญาและศาสนาเชิง การศึกษา และ 3) ข้อเสนอแนะและอื่น ๆ

3.4.2 แบบสัมภาษณ์ จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักวิชาการด้านปรัชญา นักวิชาการด้านศาสนา และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชน จำนวน 15 รูป/คน เพื่อทราบถึงปรัชญาศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยมีเนื้อหาที่สำคัญ คือ 1) แนวคิดและทฤษฎีปรัชญาตะวันตก ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและการศึกษาตอบสนอง ความต้องการของมนุษย์อย่างไรบ้าง 2) ในศตวรรษที่ 21 แนวคิดและทฤษฎีปรัชญาควรเป็น

อย่างไร 3) หลักพุทธธรรมด้านสังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและการศึกษาตอบสนองความต้องการของมนุษย์อย่างไรบ้าง และ 4) ในศตวรรษที่ 21 หลักพุทธธรรมควรเป็นอย่างไร

3.4.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้ดำเนินการดังนี้

1. ขอคำแนะนำจากที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือ
2. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ทำหน้าที่พิจารณาทั้งด้านเนื้อหาสาระ โครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์ (Item – Objective Congruence Index: IOC) โดยได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปทุกข้อ

3. หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนโรงเรียนภัทรบพิตร อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 49 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .601

4. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัยต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เน้นการศึกษาวิเคราะห์ ทั้งการวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการแจกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์เชิงปฏิบัติการ โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ดังนี้

3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เน้นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ที่เก็บรวบรวมจากเยาวชนจำนวน 200 คน โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. เลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ในการตอบไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS/PC (Statistical Package for the Social Science)

2. แบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

3. แบบสอบถามตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยการวิเคราะห์คำนวณหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ คะแนนเฉลี่ย (X) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อและรายด้าน และเฉลี่ยรวมทุกด้าน โดยมีเกณฑ์ใน

การพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนน เพื่อให้เห็นระดับในแต่ละด้านจากกลุ่มตัวอย่าง (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2541: 75) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00	หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49	หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49	หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49	หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49	หมายถึง มีมีความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

4. แบบสอบถามตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความเห็นเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

5. นำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อศึกษาค่าเป็นกลางทางสถิติ และเพื่อการวิเคราะห์ปัจจัยข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลกับความคิดเห็นเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

6. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล โดยการเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีที่ได้กล่าวแล้ว เพื่อให้เห็นชุดความรู้เกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและหลักธรรมเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา
2. วิเคราะห์รูปแบบและวิธีการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา
3. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มาวิเคราะห์ปัจจัยข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นแนวทางการเสริมสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาในศตวรรษที่ 21

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้วิจัยหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม โดยการใช้การประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยแล้วนำเสนอข้อมูล (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2545: 254) ดังนี้

3.6.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

3.6.2 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ใช้การวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. (Standard Deviation)

3.6.3 ข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิด นำมาจัดกลุ่มคำตอบวิเคราะห์รายข้อ วิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) นำเสนอข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียงประกอบตาราง

3.6.4 การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ความเที่ยงตรง (Reliability) โดยใช้หลักสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ดังนี้

1. วิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ค่าความถี่และร้อยละ
2. วิเคราะห์ตัวแปรโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ เพื่อการวิเคราะห์ทางสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. วิเคราะห์ Correlations ของการแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของเยาวชนกับตัวแปรด้านอื่น ๆ ที่มีผลต่อแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

3.7 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการนำเสนอข้อมูลในเชิงสถิติ ซึ่งประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ความถี่ และการวิเคราะห์ข้อมูลที่เชื่อมโยงกับสถิติการวิจัย การพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ในเชิงคุณภาพประกอบภาพถ่ายและการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสร้างความรู้ทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เห็นรูปแบบทฤษฎีปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และนำไปสู่การประยุกต์ใช้ โดยมีผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับทฤษฎีปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) ผลการศึกษาทฤษฎีปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 3) ชุดความรู้ทฤษฎีปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และ 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นการศึกษาวเคราะห์ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

4.1.1 ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาวเคราะห์ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 **ด้านแนวคิดปรัชญาเชิงสังคม** พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมหรือสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้

อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาสังคมเพราะเป็นปรากฏการณ์ที่ทุกคนต้องเผชิญ และสามารถประเมินข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาสังคมได้อย่างมีวิจารณญาณ และด้านที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ สามารถถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีด้านสังคมได้อย่างถูกต้องตรงประเด็น อยู่ในระดับปานกลาง และจากข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญชี้ว่า สังคมในศตวรรษที่ 21 ต้องมีการเรียนรู้และเข้าใจกันและกันให้มากขึ้น เพราะสังคมโลกเป็นพหุวัฒนธรรม ต่างมีความคิดและคติความเชื่อแตกต่างกัน นอกจากนี้ไม่ยึดวัฒนธรรมตนเองเป็นแกนหลักแล้ว ก็ไม่ควรทำลายวัฒนธรรมหรือคติความเชื่อของสังคมอื่น ลักษณะเช่นนี้เรียกว่าเคารพสิทธิของผู้อื่น สำหรับชาวพุทธนั้นต้องปรับประยุกต์หลักธรรมใหม่ให้เหมาะสมกับยุคสมัย โดยอาศัยการตีความให้ถูกต้องและให้สอดคล้องกับหลักวิทยาศาสตร์ กล่าวคือสามารถตรวจสอบและพิสูจน์ได้ หรือสามารถนำไปปฏิบัติแล้วเกิดผล หลักธรรมต้องสามารถสอนชาวพุทธให้ตระหนักคุณค่าการอยู่ร่วมกันในสังคม พระสงฆ์เองในฐานะผู้ทำหน้าที่เผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้า ต้องปรับตัวขนานใหญ่ นอกจากจะต้องเรียนรู้เทคโนโลยีและศาสตร์สมัยใหม่แล้ว ต้องเรียนรู้กระบวนการสื่อสารด้วย เพราะผู้รับสารส่วนใหญ่เป็นเยาวชนคนรุ่นใหม่ซึ่งตื่นตัวด้านเทคโนโลยีที่อยู่แล้ว ต้องใช้ความสามารถในการดึงเยาวชนให้สนใจธรรมะ เยาวชนเหล่านี้เองจะเป็นพลังขับเคลื่อนสังคมไปข้างหน้า สังคมควรเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ได้มีโอกาสทำงานด้านกิจกรรมเชิงสังคมหรือจิตอาสา เพื่อให้เรียนรู้ปัญหาสังคมซึ่งมีมากมายหลายมิติ และการจะแก้ปัญหาสังคมได้ทุกมิติต้องเกิดจากความสมัครสมานสามัคคีกันทุกภาคส่วนต้องช่วยกันระดมความคิดเพื่อแก้ปัญหาสังคมด้วยกัน โดยมีเป้าหมายเดียวกันคือเพื่อความสันติสุขของสังคม เพื่อความยั่งยืนของสังคม และเพื่อความสงบสุขของโลก

4.1.2 ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 **ด้านแนวคิดปรัชญาเชิงสิ่งแวดล้อม** พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าสามารถอ่านและเข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการแนวคิดและทฤษฎีด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ เห็นว่าเยาวชนควรมีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ไขปัญหาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และด้านที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ สามารถวิเคราะห์ประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและกำหนดวิธีการป้องกันแก้ไขที่เหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง จากข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญชี้ว่า ในศตวรรษที่ 21 สิ่งแวดล้อมเข้าสู่ภาวะวิกฤติแน่นอน สิ่งที่เราต้องลงมือทำตอนนี้คือการตระหนักรู้ว่าตัวเรากับสิ่งแวดล้อมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หากทำลายสิ่งแวดล้อมย่อมส่งผลกระทบต่อตัวเราด้วย เราต้องลงมืออนุรักษ์อย่างเร่งด่วน ด้วยการออกมาตรการและสร้างกิจกรรมหลากหลายมิติ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนเริ่มต้นจากตนเองก่อนด้วยการตระหนักรู้ถึงการบริโภคสิ่งแวดล้อมอย่างพอเหมาะพอควรตระหนักรู้คุณค่าว่าแท้จริงแล้วสิ่งแวดล้อมให้คุณประโยชน์แก่มนุษย์อย่างไร? หากทำลาย

สิ่งแวดล้อมจะเกิดผลกระทบอย่างไร? ผู้ที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้คือพลังของคนรุ่นใหม่ เพราะคนเหล่านี้ย่อมได้รับผลกระทบไปอีกราน แต่ผู้ใหญ่โดยเฉพาะรัฐต้องเปิดใจกว้างยอมรับความคิดเห็นของคนรุ่นใหม่ พร้อมเปิดกว้างให้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ดังตัวอย่างเช่นองค์การสหประชาชาติหรือยูเอ็น เปิดโอกาสให้กลุ่มชมรมคนวันศุกร์เพื่ออนาคต (Fridays for Future) โดยผู้นำของ Greta Thunberg เข้ามามีบทบาทต่อการกระตุ้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโลก

4.1.3 ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 **ด้านแนวคิดปรัชญาเชิงเศรษฐกิจ** พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สามารถเปรียบเทียบประโยชน์และความคุ้มค่าของสินค้าที่ต้องการซื้อได้อย่างถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ สามารถอ่านและเข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการแนวคิดและทฤษฎีด้านเศรษฐกิจได้อย่างถูกต้อง และด้านที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ สามารถถ่ายทอดความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีด้านเศรษฐกิจได้อย่างถูกต้องตรงประเด็น อยู่ในระดับปานกลาง จากข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เห็นตรงกันว่าระบบเศรษฐกิจที่ผ่านมาโดยเฉพาะแนวคิดทฤษฎีของตะวันตกเป็นลักษณะมิฉาพิฐ เน้นการบริโภคจนล้มความเสียหายของทรัพยากรโลก ระบบเศรษฐกิจใหม่ต้องปรับตัวใหม่โดยใช้สัมมาทิฐิเข้ามาหนุน ด้วยการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปเป็นส่วนอธิบายวิชาเศรษฐศาสตร์น้อยใหญ่ ในศตวรรษที่ 21 เศรษฐศาสตร์ไม่ได้เน้นการปิดช่องว่างเรื่องความอึดอัดขัดสน หรือไม่ได้เน้นความฟุ่มเฟือยของสินค้าบริโภค แต่เน้นการบริโภคแบบพอเพียงโดยไม่ทำลายชีวิตคนอื่นหรือสิ่งแวดล้อม พระพุทธศาสนาต้องเข้าไปมีบทบาทในการกำหนดท่าทีของเศรษฐศาสตร์ ด้วยการเสนอโลกทัศน์ที่ครบถ้วนทั้งด้านมิติทางกายภาพและมิติทางจิตวิญญาณ ต้องชี้ให้เห็นว่าความสุขของมนุษย์มิได้อยู่เฉพาะการเสพหรือบริโภควัตถุทางกายเพียงอย่างเดียว แต่ความสุขแท้จริงอยู่ที่ความสุขแบบไม่ต้องอาศัยวัตถุเรียกว่าสมาธิ ซึ่งมนุษย์ทุกคนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่ต้องอิงอาศัยวัตถุใดเลย

4.1.4 ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 **ด้านแนวคิดปรัชญาเชิงการศึกษา** พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นำความรู้เดิมมาบูรณาการกับความรู้ใหม่จากการสืบค้นข้อมูล เพื่อประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ เคยเข้าร่วมกิจกรรมเสริมทักษะด้านการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และด้านที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ สามารถถ่ายทอดความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีด้านการศึกษาได้อย่างถูกต้องตรงประเด็น อยู่ในระดับปานกลาง จากข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญชี้ว่า ในศตวรรษที่ 21 มาพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงหลายด้าน มนุษย์ต้องเตรียมพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลง ด้วยการจัดระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับการ

เปลี่ยนแปลง สิ่งแรกคือต้องสร้างสถาบันครอบครัวให้กลับมาเป็นสถาบันแห่งการเพาะบ่มคุณธรรมจริยธรรม ทั้งความกตัญญูและความเคารพอ่อนน้อม จากนั้นเป็นสถาบันโรงเรียนโดยครูต้องเป็นตัวอย่างที่ดีสมกับเป็นเจ้าหลอม ถัดมาเป็นหลักสูตรต้องสอนให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์หรือคิดแบบวิพากษ์วิจารณ์ กล่าวคือพิจารณาปัญหาอย่างรอบด้าน ไม่ปักใจเชื่อข้อมูลข่าวสารอันใดอันหนึ่ง สิ่งที่ขาดมิได้คือต้องสอนทักษะการดำรงชีวิตในศตวรรษหน้า โดยตั้งโจทย์ว่าทำอย่างไรเยาวชนจะสามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง? ทำอย่างไรจะรู้จักการบริโภคอย่างรู้คุณค่าแท้คุณค่าเทียม? ทำอย่างไรเยาวชนจะรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์โดยไม่ตกเป็นเหยื่อเทคโนโลยี

4.2 ศึกษาหลักธรรมสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

พบว่า ในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งความท้าทายความสามารถของมนุษย์ เพราะเป็นยุคต้องเผชิญปัญหาหลายรูปแบบทั้งปัญหาของมนุษย์เอง และปัญหาผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม ทักษะการเรียนรู้แบบเดิมไม่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของมนุษย์ได้ จำเป็นต้องปรับประยุกต์วิธีการใหม่เพื่อให้มนุษย์สามารถเอาตัวรอดได้ โดยหลักใหญ่ทักษะการเรียนรู้ล้วนให้ความสำคัญของการคิดเป็นหลัก แต่ต้องเพิ่มทักษะเพื่อการมีชีวิตอย่างเท่าทันปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดหมาย โดยเฉพาะทักษะการใช้เทคโนโลยีต้องพัฒนาให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงด้วย สิ่งที่มีรูปแบบเบื้องต้นให้ความสำคัญเป็นกรณีพิเศษคือการคิดวิเคราะห์ด้วยการใช้วิจารณ์ญาณ เพื่อมิให้ตกเป็นเครื่องมือของสื่อสารมวลชน และทักษะที่เหมาะสมควรเป็นการลงมือปฏิบัติได้จริง สามารถรับรู้และเผชิญปัญหาซึ่งหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.3 วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ STEM^{GM} ที่พัฒนาขึ้น 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สร้างความเชื่อ 2) ระบุนปัญหา 3) รวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง 4) ออกแบบการแก้ปัญหา 5) วางแผนและแก้ปัญหา 6) ประเมินผลงาน และ 7) นำเสนอและสะท้อนการเรียนรู้ มีคุณภาพที่เหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญให้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 และสามารถพัฒนาผู้เรียนในด้านกรอบแนวคิดเติบโต ความสามารถในการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีค่าขนาดอิทธิพลอยู่ในระดับปานกลาง

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 การวิเคราะห์ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านแนวคิดปรัชญาเชิงสังคม

ผลการวิจัยพบว่าระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมหรือสภาพแวดล้อมที่มีการ

เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาสังคมเพราะเป็นปรากฏการณ์ที่ทุกคนต้องเผชิญ และสามารถประเมินข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาสังคมได้อย่างมีวิจารณญาณ และด้านที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ สามารถถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีด้านสังคมได้อย่างถูกต้องตรงประเด็น อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอุทัย ศรสวัสดิ์ เรื่อง “ปรัชญาสังคมของพุทธศาสนา: เสรีนิยมหรือสังคมนิยม” ซึ่งผลการวิจัยพบว่า พระพุทธศาสนาเน้นการให้มนุษย์มีความเป็นตัวของตัวเองมากที่สุด ซึ่งมีความหมายมากกว่าการให้เสรีภาพแก่ปัจเจกบุคคล อุดมการณ์ทางสังคมของพุทธศาสนาที่สำคัญคือการผลิตเพื่อแจกจ่ายอรรถประโยชน์สุข ให้เกิดขึ้นทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น ค้ำครองสิทธิของมนุษย์ และมุ่งให้เกิดความเสมอภาคและยุติธรรม (พระมหาอุทัย ศรสวัสดิ์ (ญาณธโร), 2533: บทคัดย่อ)

5.2 การวิเคราะห์ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านแนวคิดเชิงสิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัยพบว่าระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สามารถอ่านและเข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการแนวคิดและทฤษฎีด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ เห็นว่าเยาวชนควรมีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ไขปัญหาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และด้านที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ สามารถวิเคราะห์ประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและกำหนดวิธีการป้องกันแก้ไขที่เหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของนางรุ่งทิพย์ กล้าหาญและนายบรรชกร กล้าหาญ เรื่อง “การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมของเยาวชน” ซึ่งผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยความตระหนักต่อสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในระดับมากที่สุด สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และนักศึกษายังมีการพัฒนาระดับชั้นของจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยนักศึกษาส่วนใหญ่ได้มีการพัฒนาระดับจิตสำนึกเข้าสู่ระดับขั้นการจัดระบบคุณค่า ถึงร้อยละ 53.3 และนักศึกษาทั้งหมดมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับที่มากที่สุด กล่าวโดยสรุปการจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสามารถพัฒนาให้นักศึกษาเกิดจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม (รุ่งทิพย์ กล้าหาญและคณะ, 2548: บทคัดย่อ)

5.3 การวิเคราะห์ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านแนวคิดเชิงเศรษฐกิจ

ผลการวิจัยพบว่าระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สามารถเปรียบเทียบประโยชน์และความคุ้มค่าของสินค้าที่ต้องการซื้อได้อย่างถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ สามารถอ่านและเข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการ

ดำเนินชีวิต หรือวิถีชีวิตที่เข้าสู่บรรดาอันประเสริฐ เป็นไปเพื่อความดับทุกข์ จนกระทั่งบรรลุเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนาหรือพระนิพพาน (ฐิติรัตน์ วลีษฐ์พลพงศ์, 2557: บทคัดย่อ)

5.5 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ปรัชญาและศาสนาในศตวรรษที่ 21
ผลการวิจัยพบว่า ในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งความท้าทายความสามารถของมนุษย์ เพราะเป็นยุคต้องเผชิญปัญหาหลายรูปแบบทั้งปัญหาของมนุษย์เอง และปัญหาผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม ทักษะการเรียนรู้แบบเดิมไม่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของมนุษย์ได้ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิถีการใหม่เพื่อให้มนุษย์สามารถเอาตัวรอดได้ โดยหลักใหญ่ทักษะการเรียนรู้ล้วนให้ความสำคัญของการคิดเป็นหลัก แต่ต้องเพิ่มทักษะเพื่อการมีชีวิตอย่างเท่าทันปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดหมาย โดยเฉพาะทักษะการใช้เทคโนโลยีต้องพัฒนาให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงด้วย สิ่งทีรูปแบบเบื้องต้นให้ความสำคัญเป็นกรณีพิเศษคือการคิดวิเคราะห์ด้วยการใช้วิจารณ์ญาณ เพื่อมิให้ตกเป็นเครื่องมือของสื่อสารมวลชน และทักษะที่เหมาะสมควรเป็นการลงมือปฏิบัติได้จริง สามารถรับรู้และเผชิญปัญหาซึ่งหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของนันทน์ภัส ลีมนันตีธรรม เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ STEM^{GM} เพื่อส่งเสริมกรอบแนวคิดเติบโตและความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ STEM^{GM} ที่พัฒนาขึ้น 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สร้างความเชื่อ 2) ระบุปัญหา 3) รวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง 4) ออกแบบการแก้ปัญหา 5) วางแผนและแก้ปัญหา 6) ประเมินผลงาน และ 7) นำเสนอและสะท้อนการเรียนรู้ มีคุณภาพที่เหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญให้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 และสามารถพัฒนาผู้เรียนในด้านกรอบแนวคิดเติบโต ความสามารถในการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีค่าขนาดอิทธิพลอยู่ในระดับปานกลาง (นันทน์ภัส ลีมนันตีธรรม, 2561: บทคัดย่อ)

5.6 สรุป

จากการสอบถามความคิดเห็นของเยาวชนไทย 4 ภาค 4 ประเด็น กล่าวคือ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการศึกษา ชี้ให้เห็นว่าเยาวชนไทยมีความสนใจใฝ่เรียนรู้ปรัชญาและศาสนา ซึ่งมีใช้ปรัชญาและศาสนาแบบเดิม แต่ต้องการเรียนรู้ปรัชญาและศาสนาที่ตอบสนองความรู้แบบใหม่ เพื่อปรับตัวสำหรับเผชิญกับปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้น การศึกษาไม่ควรตีกรอบแบบเดิม แต่ควรเป็นการเปิดกว้างยอมรับความรู้แบบใหม่เพื่อยอมรับความหลากหลายของสังคม ส่วนการสัมภาษณ์นักวิชาการด้านปรัชญา นักวิชาการด้านศาสนา และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชน ชี้ให้เห็นว่าเยาวชนตระหนักรู้ปัญหาของโลกไม่ต่างจากผู้ใหญ่ เพียงแต่มุมมองของเยาวชนแตกต่างจากผู้ใหญ่บางบริบท สิ่งทีผู้ใหญ่ควรกระตุ้นให้เยาวชนตระหนักคือการรู้เท่าทันวัตถุนิยมที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตประจำวัน นอกจากนั้น

คุณธรรมสำคัญบางอย่างเช่นความกตัญญูและความอ่อนน้อมถ่อมตน ซึ่งสอดแทรกอยู่ในสถาบันครอบครัวยังเป็นสิ่งสำคัญต่อความดีงามของสังคม และด้านการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ปรัชญาและศาสนาในศตวรรษที่ 21 ซึ่ให้เห็นว่าทักษะการมีชีวิตอย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติเป็นเรื่องจำเป็น ทักษะดังกล่าวหมายถึงทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยวิจญาณญาณและทักษะการลงมือปฏิบัติจริง ทั้งนี้ เพื่อสามารถเผชิญกับปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้เป็นเรื่องสำคัญทุกยุคสมัย เพื่อให้เห็นรูปแบบทฤษฎีปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และนำไปสู่การประยุกต์ใช้ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงเสนอแนะ ดังนี้

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาวิจัยแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในระดับประถมศึกษา
2. ศึกษาวิจัยแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในระดับมัธยมศึกษา
3. ศึกษาวิจัยแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในระดับอุดมศึกษา
4. ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทั้งสามระดับชั้น

เอกสารอ้างอิง

- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2541). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: เทพเนรมิต.
- ฐิติรัตน์ วลีษฐ์พลพงศ์. (2557). การวิเคราะห์หลักไตรสิกขาในพระพุทธานุศาสนานุสาวาท.
- ดุขฎิณิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นันทน์ภัส ลีมนันตีธรรม. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ STEM^{GM} เพื่อส่งเสริมกรอบแนวคิดเติบโตและความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *ดุขฎิณิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- พระมหาอุทัย ทรสวัสดิ์ (ญาณธโร). (2533). ปรัชญาสังคมของพุทธศาสนา: เสรีนิยมหรือสังคมนิยม. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาปรัชญา**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รุ่งทิพย์ กล้าหาญ และนายบรรชกร กล้าหาญ. (2548). การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมของเยาวชน. **รายงานการวิจัย**. วิทยาเขตเชียงใหม่: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2545). **การใช้สถิติในงานวิจัยอย่างถูกต้องและได้มาตรฐานสากล**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเฟื่องฟ้า พรินต์ติ้ง.
- สุมาลี เมดิรอส. (2555). ศึกษาวิเคราะห์พุทธเศรษฐศาสตร์: กับการแก้ปัญหาและทางออกของสังคมบริโภคนิยม. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- United Nations. (2022). **Global Issues**. <https://www.un.org/en/global-issues> (Accessed 22 April 2022).
- United Nations. (2015). **Sustainable Development Goals-SDGs**. <https://sdgs.un.org/2030agenda> (Accessed 20 April 2022).
- Unesco. (2022). **Social Transformations**. <https://en.unesco.org/themes/social-transformations> (Accessed 24 April 2022).
- THE WEEK. (2016). **Why religion will dominate the 21st century?**. <https://theweek.com/articles/555371/why-religion-dominate-21st-century> (Accessed 22 April 2022).
- William A. Graham. (2012). **Why Study Religion in the Twenty-first Century?**. <https://bulletin.hds.harvard.edu/articles/summerautumn2012/why-study-religion> (Accessed 24 April 2022).
- Vox. (2022). **Greta Thunberg is leading kids and adults from 150 countries in a massive Friday climate strike**. <https://www.vox.com/2019/9/17/20864740/greta-thunberg> (Accessed 20 April 2022).
- Fridays for Future. (2022). **WHAT WE DO**. <https://fridaysforfuture.org/what-we-do> (Accessed 21 April 2022).